

СВѢТИ МУЧЕНИЦИ БАЧКИ

БЕСЕДА

Тропар Бачким мученицима, глас 8

Веру неостависте
Нити благочестиви род Српски
Него пред крвницима и мучитељима
Као јагњад жртву положисте
У темељ вечне Истине и Правде.
Претрпевши понижења, мучења и многа страдања
Кончину нађосте у струјама под ледом Тисе и Дунава.
О, Бачки свештенумченици и мученици,
Молите се за нас који слаavimo преславну памјат вашу!

Кондак, глас 2

Својом крвљу натописте њиве, реке, села и градове
Као и браћа ваша од Косова до Јадовна
И све вас Господ пригрли и овенча небеским венцима.
Стога се клањамо вашем некином страдању
И молимо да нас грешне оснажите љубављу и праштањем
Да бисмо у последњи дан чули спасоносни позив
Оног Који вас прослави:
Уђите у Рај, децо бесмртности!

СВЕТИ МУЧЕНИЦИ БАЧКИ

ПОСЕБНА ИЗДАЊА

*Са бла̑ословом
Ње̑ово̑ Преосвеи̑енс̑ива
̑ос̑одина др ИРИНЕЈА,
̑равославно̑ Е̑иско̑а
новосадско̑ и бачко̑*

© Беседа, Нови Сад

СВЕТИ МУЧЕНИЦИ БАЧКИ

Приредио
Протојереј Владан Симић

БЕСЕДА
Нови Сад
2022.

ПРАВОСЛАВНИ СИНОД
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Бр. 763
18. априла 2022.
у Новом Саду

**СВЕТОМ АРХИЈЕРЕЈСКОМ СИНОДУ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ
БЕОГРАД**

Предмет: Предлог да се Бачки мученици уброје у Диптих Светих Српске Православне Цркве

Част Нам је да у складу са одлуком Светог Архиепископског Сабора Српске Православне Цркве АСБр. 1/зап. 33 од 17. маја 1961. године, Светом Архиепископском Синоду, односно Комисији Светог Архиепископског Сабора за припрему предлога за проглашење светих Српске Православне Цркве, предложимо да се Бачки мученици пострадали у Погрому у Бачкој 1941-1942. године, а нарочито приликом окупације Бачке и Барање и депортације и интернације српског православног становништва у логоре у Бачкој, у Шарвару (Мађарска), у Немачкој и у Аустрији, као и у великом покољу у такозваној Рацији у Шајкашкој, Новом Саду, Србобрану и Бечеју, уврсте у Диптих Светих Српске Православне Цркве.

У прилогу овог акта, поред најважнијих до сада објављених књига и монографија на ову тему, достављамо два текста из рукописа који ће бити објављени у *Споменици* поводом осамдесетогодишњице Погрома (Рације) у Бачкој, у којима је описано страдање нашег народа у току Другог светског рата, као и сведочење знаменитог оца Павла Дожића, ондашњег пароха чурушког. Достављамо и изводе из Летописа Саборне цркве, Алмашке цркве и Светоуспенског храма у Новом Саду у којима летописци детаљно описују крваве дане овог страдања, нарочито заточеника у згради Армије у Новом Саду и приликом „Рације”, и бележе нека од имена пострадалих свештеномученика и њихове пастве. Најбољи доказ да су у питању мученици за веру, а не само жртве рата, поред чињенице да је зверски

убијено шеснаест свештеника (негде се погрешно наводи седамнаест јер се, због дана смрти, у жртве убраја и прота Владислав Јанкулов који није убијен него је умро од упале јетре 23. октобра/5. новембра 1941. године) јесте страдање породице Јовандић из Новог Сада. Наиме, према послератном сведочењу Јелене Јелке Јовандић која је у такозваној Рацији изгубила петорицу синова: Милорада (28), Саву (26), Пају (24), Живка (20) и Бору (15), мађарска патрола је 23. јануара у пола осам ујутру дошла и до њихове куће. Најстарији син Милорад је изишао да отвори врата и мађарски жандарми су их одмах све отерали у собу. Један од жандарма их је затим упитао **које су вере**, а Сава је одговорио да су **православне вере**. На то их је овај грубо опсовао и упитао колико их има. Затим су браћа Јовандић сви изведени у двориште куће где су стрељани и касније бачени у Дунав.

По устаљеној пракси, достављамо и предлог тропара и кондака, а у припреми је и икона ових светих мученика који се већ дуги низ година у овдашњем народу поштују као страдалници због своје вере и имена.

Имајући у виду чињеницу да је Новосадска рација својеврсни симбол целокупног страдања нашег народа у Бачкој у току Другог светског рата, слободни смо предложити да **23. јануар буде одређен за дан празновања (Сабора) Светих мученика бачких**.

Ове године се навршава осамдесет година од великог погрома нашег народа у Бачкој о којем се дуго ћутало и јавности је недовољно познато колико је велику жртву поднео српски народ у Бачкој. Укупан број жртава никада није утврђен и вероватно се ова тајна неће никада открити, али је сасвим сигурно да укупан број убијених у такозваној Рацији је најмање четири хиљаде, а најмање исто толико је убијено приликом окупације Бачке у априлу 1941. године. Тих првих ратних дана највише је пострадао север Бачке, а у селу Сириг је извршен први масовни злочин на територији Краљевине Југославије у Другом светском рату над голоруким цивилима свих узраста, где је убијено око три стотине шездесет људи, међу којима и шездесеторо деце. Они који су избегли да буду стрељани митраљеском ватром на сиришкој ледини, били су убијени, најчешће заклани, у својим двориштима и на кућним праговима.

Све ове деценије једино је наша Црква, захваљујући светим ликовима, попут блажене успомене епископа бачких Иринеја (Ћирића) и Никанора (Иличића), као и владике шумадијског Саве

(Вуковића), који је као администратор Епархије бачке 1990. године издејствовао да се на Кеју жртава Рације у Новом Саду, уз државни комеморативни скуп, по први пут служи помен, сачувала сећање и молитвени спомен на све невинне жртве.

Стога сматрамо примереним да се на овогодишњем заседању Светог Архијерејског Сабора Бачки мученици уврсте у Диптих Светих наше Цркве.

Прилози:

1. Протојереј Владан Симић, *Осамдесет година од Погрома у Бачкој – Окупација, депортација, интернација и „Рација“*,
2. Мастер Петар Ђурђевић, *Окупација 1941. и Погром 1942. године*,
3. Изводи из Летописа Саборне цркве, Алмашке цркве и Успенске цркве у Новом Саду,
4. Сведочење оца Павла Дожића пред Анкетном комисијом при комисији за уврђивање злочина окупатора и њихових помагача у Војводини бр. 209 од 22. јануара 1945. године,
5. Звонимир Голубовић, *Рација у Јужној Бачкој 1942*, Историјски музеј Војводине, Нови Сад, 1992.
6. Звонимир Голубовић, *Шарварска Голгота 1941-1945*, Матица српска, Нови Сад, 1995.
7. Др Драго Његован, *Злочини окупатора и њихових помагача у Војводини III група масовних злочина Рација, Прометеј* - Мало историјско друштво, Нови Сад, 2009.
8. Архимандрит Јован Радосављевић, *Рација и логори у Бачкој за време Другог светског рата*, Беседа, Нови Сад 2012.
9. Тима Димитријевић, *Крвава окупација Бачке I и II*, Матица српска - Беседа, Нови Сад, 2019.
10. *Злочини окупатора и њихових помагача у Војводини 1941-1944. Бачка и Барања*, Прометеј – Архив Војводине, Нови Сад, 2020.
11. Каталог *Мученици чурушки – отргнути од заборавља*, Архив Војводине, Нови Сад 2021.
12. Небојша Кузмановић, *Мученици из Чурута*, Архив Војводине, Нови Сад, 2021.
13. Каталог *Места масовних егзекуција током Новосадске рације*, Културни центар Нови Сад, 2022.
14. Каталог *Страдање православних свештеника током Шајкашко-новосадске рације*, Културни центар Нови Сад, 2021.
15. Каталог *80 година касније – будућност сећања, 80 биографија страдалих током Рације*, Културни центар Нови Сад, 2022.
16. Поједине фотографије злочина и
17. Предлог тропара и кондака Светих мученика бачких.

Светом Архијерејском Синоду свагда одани

Епископ бачки

Микеј

СВЕТИ АРХИЈЕРЕЈСКИ СИНОД
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

Број 709/зап. 465

7. јун 2022. године
у Београду

ВАШЕ ПРЕОСВЕШТЕНСТВО

Свети Архијерејски Сабор, у седници својој од 21/8. маја 2022. године – под АСбр. 10/зап. 114, донео је ову одлуку:

„На основу предања Православне Цркве, а сходно члану 69. тачка 8) Устава Српске Православне Цркве, мученике бачке прибројати Лику Светих.

Спомен новопроглашених Светих Мученика Бачких славити 23/10. јануара сваке године.

О овоме на уобичајен начин обавестити сестринске помесне Православне Цркве.“

На основу одлуке Светог Архијерејског Синода, под горњим бројем и датумом, част нам је о предњем известили Ваше Преосвештенство, с молбом ради знања.

Вашег Преосвештенства у Христу брат,

ЗА ПРЕДСЕДНИКА
СВЕТОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА
Члан, Митрополит црногорско-приморски

ЊЕГОВОМ ПРЕОСВЕШТЕНСТВУ
ЕПИСКОПУ БАЧКОМ
ГОСПОДИНУ ИРИНЕЈУ
Нови Сад

СВЕТИ МУЧЕНИЦИ БАЧКИ

Свети мученици бачки пострадали су за време Другог светског рата од мађарског нацистичког окупатора. Силе поднебесја искористиле су смутно време светског сукоба да се обрачунају са православним Србима у Бачкој и Барањи. Тачан број зверски мучених и убијених слугу Божјих никада није утврђен, али се зна да је мученички пострадао око 12.000 православних Срба. Међу овим светим сведоцима Христовим велики је број деце свих узраста, чак и оне у мајчинској утроби. Мучења у злогласном затвору *Армија* у Новом Саду, зверства и убијања широм Бачке ни по чему се не разликују од страдања која су претрпели ранохришћански мученици. Послератна сведочења оних који су преживели Погром описују не само бездушно бацање живих и мртвих страдалника под лед Тисе и Дунава него и свирепости којих би се постидели и најкрволочнији гонитељи Цркве Христове. У Бачкој и Барањи злотвори нимало нису заостајали за крвницима и њиховим демонским методама мучења и убијања у Павелићевој „Независној Држави” Хрватској. Тако је исти народ, само због свог имена и вере, са обе

стране Дунава и Саве, био стављен ван закона и препуштен бесловесној помама нових Ирода, Нерона и Диоклецијана.

Погром у Бачкој је извршен на најсвирепији начин, при чему није било никаквог критеријума којим би се поштедео макар најосетљивији део становништва. Убијани су сви који су били раније пописани, а у првим редовима крвавих спискова налазила су се имена свештеника, српских добровољаца (колониста), добростојећих староседелаца и интелектуалне елите. Из личне користи, спискове су унапред састављали углавном немзетери – локални Мађари, припадници новоформираних паравојних народних стража, и локални Немци, чланови *Културбунда* – а један део имена је преузет са ранијих спискова повратника из заробљеништва и чланова соколских друштава и од њих се није одступало. Старци, жене и деца – нико није поштеђен.

Својеврсни символ страдања Срба приликом окупације Бачке у априлу 1941. године јесте Сириг, колонистичко насеље између Србобрана и Темерина. Овај злочин над православним Србима с правом је назван *првим организованим геноцидним чином над Србима у Дружом свейском райу*. Злотвори су најпре извели голоруки народ на „дочек” окупаторске војске, а затим су изненада отворили на њих митраљеску ватру. Оне који су се једва спасли са крваве сиришке ледине сустигли су у двориштима, где су их убијали и клали на кућним праговима и околним салашима.

Најозлоглашеније место током трајања окупације 1941. године, а посебно у првим месецима по окупацији и у крвавим јануарским данима 1942. године, било је у седишту Команде Прве армијске области Војске Краљевине Југославије, у затвору названом *Армија*. Овде се све време рата налазио Мађарски краљевски шести жандармеријски иследни одсек. Надлежност овог – по злу надалеко чувеног – иследног органа простирала се на целу Бачку, а због невиђених зверстава која су у *Армији* спровођена у оквиру „истражних поступака“, летописац Саборне цркве у Новом Саду овај затвор назива [...] *најкрволочнијом устѣановом окуйѣиора, која је имала сложен и уѣианчан сисѣм ислеђивања који је ѣредсѣављао савршенсѣиво модерне инквизиције [...]*.

Чуруг, питомо бачко село на обали Тисе, и суседни Жабал су не само места где је настављен погром из 1941. године, односно где је у јануару 1942. започет његов други чин под еуфемистичким називом *Раѣија* него и места у којима су примењивани, па касније у другим селима и градовима пресликавани, ужасни, свирепи, чудовишни методи мучења, касапљења и помахниталог убијања недужних људи и великог броја деце свих узраста. За извршење злочина, зверска убијања секирама, ножевима, цепаницама, левчама и другим хладним оружјем, сакаћења, силовања девојака и жена, масакрирања тела, бацања под лед Тисе и, касније, Дунава, и друга мучења несхватљива људском разуму, плачку имовине и изну-

ђивање новца за откуп живота, употребљене су јаке војно-полицијске снаге, а у великој мери и локално мађарско и немачко становништво, које је преко ноћи наоружано и постављено за представнике нове власти и чуваре новог поретка.

Тако су тих ледених јануарских дана, на преко двадесет степени испод нуле, чурушки и жабаљски покољи и бацање невиних људи под лед послужили као својеврсна монструозна вежба Хортијеве оружане силе за наставак морбидних зверстава и погрома широм јужне Бачке: у Шајкашкој, Новом Саду, Србобрану, Темерину и Бечеју. Чуружани су први претрпели опака и страшна мучења у такозваној Рацији, о чему сведоче и спискови жртава са описом свирепости ђелата и страхотама кроз које су прошле жртве.

О једном таквом злочину, извршеном на Божић 1942. године, после рата је сведочио знаменити чурушки прота Павле Дожић:

„Људи доведени пред магацин Новакова који је поред куће мога таста у којој сам био ја, пуштени су у магацин око десет сати пре подне, а пре тога су морали да стоје на улици поред зида са рукама увис, па су их тако тукли. Када су лица ушла у магацин, чуо сам јасно женску писку, паклену дреку, ларму и плач, из чега сам закључио да их туку и муче. Ово је тако трајало до 7. јануара увече. У току дана видео сам да на колима преносе леш једног човека. Седмог јануара увече, у 7,30, почела је паклена митраљеска ватра... За време пуцњаве у магацину, од кога сам био уда-

љен пет метара у соби, чула се из њега страховита писка, цика, дрека, запомагање, урлање, ропец, гласови који су ми стално у ушима, а које човек није у стању да опише. Ово је трајало отприлике један сат... Када је пуцњава престала, чуо сам глас једног од Мађара који је преживелима командовао да читају мађарски *Оче наш* и да певају мађарску химну, а затим сам чуо неке неартикулисане гласове, самртне гласове... Наша црква је била запечаћена око два месеца.”

Поред овог сведочења, у архивама постоје и други описи мучења и убијања ових светих мученика:

Др Ђорђе Јовановић, лекар – најпре му преиштерисане руке, а зајим секиром размрскана глава;

Марко Ойачић, месар – убијен секирама;

Душан Јевросимов, раиар – ири дана мучен, везан уройом (дройом, жицом), а зајим му је велики клин укуцан кроз уши;

Радивој Срећков, раиар – убијен одсецањем главе;

Сава Шайоњски, раиар – убијен гвозденом левчом;

Мика Бајшански, иайучар – убијен баиинањем;

Ружа Радин, сйара 19 година – ирво мучена, зајим су јој одсекли груд, преиштерисали удове, иа кад је од мучења изгубила разум, онда су је убили.

Злочинци су позвали Илију Радојчина из Жабља да својим запрежним колима дође пред оштину и преузме четвори леша ради одвожења на Тису. Пошитоно пренеражен од бола, међу лешевима је препознао двојицу својих синова, Милана (18) и Ђорђа (14). Обојица су били касирирани и просечени од пука до изнад срца, а поштом „ушивени” обичним дебелим канџом за пређе.

Зверства широм јужне Бачке су настављена до краја јануара 1942. године и тешко да се може направити поређење где је било крвавије, јер су плодна земља Бачке и њена села, градови и залеђене реке били препуни мртвих тела мученика и страдалника. Убијање деце је била уобичајена појава, а иживљавање над недужним цивилним становништвом свакодневица. У Госпођинцима су мађарски војници на превару ухапсили угледног лекара др Илију Вулановића са супругом и тројицом синова, све их убили и бацили под лед Тисе. О томе је сведочила њихова сусетка Невенка Клокочар:

„Деветог јануара 1942. видела сам када су ухапсили и у општину отерали др Илију Вулановића, лекара, жену му Марију, сина му Јована и сина му Владимира. Трећи син, Бошко, био је код нас јер смо суседи. После је дошао по Бошка Вулановића полицајац Адам Сенер, овдашњи Немац. Рекао је малом Бошку, који је свирао у том моменту хармонику: „Сада свираш, а више никада нећеш свирати”. Када је Бошка одвео, рекао нам

је у смеју: „Спремите се и ви сви јер ћемо и вас одвести” [...] Др Илија Вулановић је имао један сандук шећера. Када су га ухапсили, наредили су њему да понесе тај сандук шећера у општину. Сандук су носили он и његов син Владимир. После сам видела када су Мађари донели један сличан сандук и отворили га. У њему је било муниције и бомби. Овај сандук су показали светини, људима и женама Мађарима, и казали: „Ево шта смо нашли код др Вулановића. Сандук муниције.” На то је светина почела да виче: „Халалра – на смрт!” Овдашњи руководиоци Рације су просто измењали сандуке или садржину истих и на тај начин хтели да прибаве неко оправдање за ово гнусно и ничим непроузроковано мучко убиство наших мученика [...] Видела сам у затвору када је Катица Исакова пала у несвест и да је дошао др Кемивеш, који јој је дао ињекцију против срчане мане. Ову Катицу су касније однели на Тису и убили, јер се из затвора више није до данас појављивала. Мени је рекао Адам Сенер да је она изнесена на Тису, као и породица др Вулановић Илије, и описивао ми је како је др Вулановића и сина Владимира заједно везао и ставио их у један камион, док су жену др Вулановића са друго двоје деце ставили у други камион. Рекао ми је да су малом Бошку Вулановићу откинули главу, а он је имао још толико животне снаге да је трчао још једно десет метара без главе. Ово је причао са највећим садизмом.”

Најбољи доказ да су у питању мученици за веру, а не само жртве рата, поред чињенице да је

зверски убијено шеснаест свештеника, јесте страдање породице Јелене Јовандић из Новог Сада која је у такозваној Рацији изгубила петорицу синова: Милорада (28), Саву (26), Пају (24), Живка (20) и Бору (15). Јовандићи су живели у Јовановском крају у Пирошкој улици (касније Руменачка) бр. 36. Мађарска патрола је 23. јануара у пола осам ујутру дошла и до њихове куће, где су јако лупали на капију и прозор. Најстарији син Милорад је изишао да отвори врата и жандарми су их одмах све отерали у собу. Један од жандарма их је затим упитао које су вере, на шта је Сава одговорио да су православне вере. Потом их је овај грубо опсовао и упитао колико их има. Тада су браћа Јовандићи сви изведени у двориште, а мајци Јелени нису дозволили да изиђе са синовима. Ударали су је кундацима и затворили у кућу. У њеној изјави после рата остало је записано сведочење:

„Ја сам пошла за њима, а жандарм ме кундаком ударио испод леве дојке [...] И поред удараца ја сам се ухватила за браву да изађем са својим синовима. Међутим, један је војник споља ухватио браву [...] Војник је био снажнији од мене и није ми дао да у двориште изађем... У то чујем како моји синови вичу: „Мама, не дајте нас!“ Ја сам ударала на врата и прозор да изађем, али нисам могла. У то сам чула више пучњева. Глас моје деце више нисам чула. Мени је позлило и срушила сам се на столицу. Онда сам чула како војници и жандарми одлазе [...]. Ја сам у страшном стању пола-

ко и бојажљиво изашла у двориште. Викала сам: „Децо, где сте?“ У то с леве стране комшијине куће, уз зид, видим пет лешева мојих синова. Лежали су, један поред другог поређани. На зиду комшијске куће из мог дворишта видела сам крви и мозга моје деце. Под главама моје деце биле су локве крви. Сви су добили метке у потиљак. Моја деца лежала су до предвече у дворишту моје куће. Ја сам неколико пута излазила да тражим помоћ, и у дворишту да оплакујем децу, али су ме стражари-војници који су улазили у кућу стално терали у собу говорећи да не смем ни плакати. Око 11 сати пре подне долазили су органи полиције да виде шта је било са мојим синовима и казали ми: „Стрина, јесу ли ово све ваши синови? Ми вама нисмо криви“. После тога су војници стално улазили у кућу [...]. Војник је упро пушку у мене и питао: „Ко је тебе оставио у животу?“ Ја сам му одговорила да жандарм није хтео да ме убије иако сам викала да убије и мене када су ми убили пет синова. Пред вече је стао један камион пред моју кућу. Ја сам хтела да изађем, а када сам видела да моје синове вуку по снегу ухвативши их за ноге, као неке керове, нисам имала снаге да изађем, отрчала сам до прозора према улици и видела како лешеве мојих синова као неку цепаницу бацају у камион [...] Ја сам покупила мозгове мојих синова и то сам закопала. Нашла сам кости из лобање које сам сачувала и дан-данас их имам у једној кутији јер ми је то једина успомена од мојих пет синова. Пристајем да фотографишете кости мојих

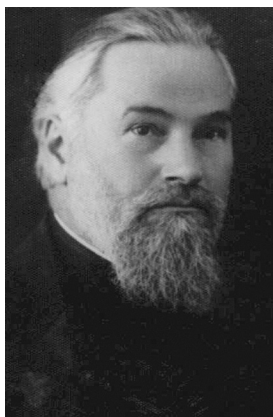
синова, али од њих се не могу одвојити јер је то моја светиња.”

После овог потресног сведочења, Јелена (Јелка) Јовандић је свима и за сва времена на делу показала узвишеност православне вере и хришћанске етике: „Ја не знам ко је убио моје синове, јер су жандарми и војници мени потпуно непознати. Не могу да кажем да ли је неко нас потказао или довео војнике и жандарме да убију моје синове, јер смо ми са свима добро живели, а личне непријатеље нисмо имали. Мој син Сава је био у немачком ропству као југословенски војник. Осмог децембра 1941. дошао је из ропства, па је погинуо после пет недеља.”

Како то обично бива, први на удару нечастивих сила нашли су се свештеници Цркве Христове – свештенослужбеници.

Свештенослужбеник Димитрије Хаџи-Бокшан (1878–1941), парох Светојовановске цркве у Сомбору.

Крвници су проту Димитрија (брата чувеног новосадског адвоката др Милоша Бокшана, који је, заједно са њихове две сестре, убијен у *Новосадској рацији* 1942) ухапсили приликом запоседања Сомбора. Зликовци су најпре тражили најстаријег сомборског проту Владислава Алексића, а када га нису пронашли, тражили су проту Марка Павловића, који је успео да се сакрије и тако избегне хапшење и смрт. На крају су дознали

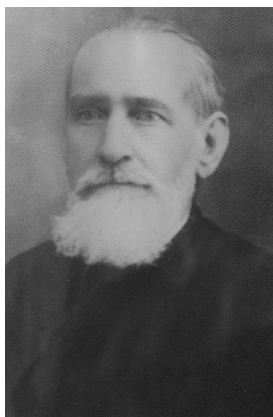

адресу проте Димитрија Бокшана, којег су ухапсили у његовом дому и, само у чарапама, извели на улицу и везаних руку повели ка Великој цркви. Успут су од проте Димитрија, доброг познаваоца мађарског и немачког језика, тражили да каже где се налазе комите. Када су дошли до Светогеоргијевске цркве, уве-

ли су овог верног служитеља Цркве Христове под звоник и степеништем се попели на хорош храма. Ту су га, према једном сведочењу, убили забијањем великог ексера у главу, а према другом сведочењу убијен је метком у потиљак, 14. априла 1941. године. Тело овог свештенослужитеља монструми су бацили низ степениште, где је четири дана лежало у локви крви јер нико није смео да га помера, све док га мађарски војници нису однели и бацили у плитку јаму ископану у шанцу испред Великог гробља. Истога дана, 18. априла 1941. године, његово чесно тело је пренето у породичну гробницу на овом гробљу, о чему сведочи Матична књига умрлих сомборске парохије.

**Свештенослужитељ Василије Стојадиновић
(1861–1941), умировљени свештеник
у Чуругу**

По уласку мађарске војске у Чуруг, 14. априла 1941. године, проту је, као аустроугарског тао-

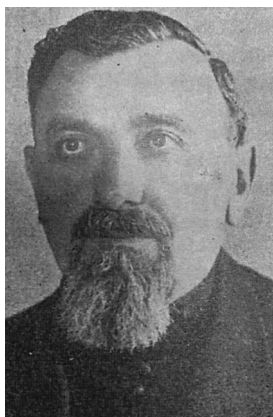
ца из Великог рата, на вечери са мађарским официрима, у кући Јаноша Ковача, пријавио Дуп Балинт, римокатолички жупник из Чуруга, који је по завршетку рата због доказаних ратних злочина осуђен на смрт стрељањем. Прота Василије је раније тога дана био код овог жупника са молбом да интервенише код

власти да буде пуштен његов син Милош, као и Боривоје Николић, брат његове снахе Јулке, и сви Срби ухапшени приликом инсцениране тобожње побуне српског становништва због уласка мађарске војске у Чуруг и убиства неколико Срба. Већ сутрадан, у зору 15. априла 1941. године, мађарски војници, предвођени потпоручником бароном Инкаијем, дошли су у двориште прота Василија Стојадиновића, све укућане подишли из постеље и истерали их ван куће. У дому старог прота Василија (81) тада су се, поред протинице Јованке, сина Милоша и кћерке Маре, поводом васкршњих празника, затекли и гости из Сомбора: протина снаха Јулка са децом (Олга 7, Мара 10 и Љубица 11) и братом, Боривојем Николићем. Према још увек живом предању у Чуругу, војници су проту истерали у двориште и оптужили га да скрива комунисте, што је старац одлучно негирао. У току преметачине куће и подрума, оца Василија су ударали кундацима тако

да је непрестано посртао и падао. У једном тренутку је протина кћерка Мара на мађарском језику упитала војнике: „Зашто нам ово радите?” Надобудни официр јој је уместо одговора ударио шамар од којег је пала. Када се придигла, узвратила је шамар злотвору, а он ју је одмах убио из већ репетираног пиштоља. Још у свесном стању, лежећи у локви сопствене крви, Мара се поново обратила свом ђелату: „Још један, молим!” Официр је у њу одмах испалио и други метак и са презиром је упитао: „Хоћеш ли још један?” Једва чујним гласом, одговорила је: „Да, молим!” Тада је крвник у Мару испалио и трећи, смртоносни хитац. Проту Василија и његове укућане су са осталим ухапшеницима из суседства – око четрдесетак људи – повели према општини и школи. Тамо је стрељан, прислоњен уза зид школе, окренут главом надоле, тачно испод спомен-плоче чувеном Чуружанину Лазару Пачуу, лекару, истакнутом радикалу и министру финансија Краљевине Србије. У *Чурушкој рацији* 1942. године убијен је и протин син Милош.

**Свештенумученик Милутин Петровић
(1888–1941), парох у Белом Манастиру**

Одмах после окупације Барање, 28. априла 1941. године, прота Милутин је био позван на са слушање. Није се одазвао због парохијских обавеза и сахране коју је тога дана имао у Кнежевим Виноградима. Тек увече, по његовом повратку из Кнежевих Винограда, мађарска војска га је ухап-

сила и под стражом спровела до своје карауле на граници, где су га зверски мучили. Када су утолили своју зверску жеђ за крвљу, у току ноћи су овог верног слугу Божјег одвезли назад према Белом Манастиру и на мосту канала Карашице, код Брањина Врха, убили су га и бацили у воду.

Чесно тело овог свештеномученика је пронађено после девет дана, али мађарске власти ни тада нису дозволиле породици да га сахрани. Пошто је читав дан остављено на ледени, тело оца Милутина су узели мађарски војници и ставили га у обичан сандук, па запрежним колима одвезли изван града, до брањинског планишта, где је покопано без учешћа породице. Тек по завршетку рата, породица је успела да пренесе посмртне остатке у Бели Манастир и часно их сахрани на тамошњем гробљу.

Свештеномученик Светозар Влашкалић (1874–1942), парох у Мошорину

Веома угледни и надалеко познати крстоносни прота Светозар Влашкалић био је син мошоринског трговца Трифуна Влашкалића. После завршене новосадске гимназије, уписао се у карловачку Богословију 1893. године. За ђакона га је рукоположио, у децембру 1897. године, вршачки епископ Гаврило Змејановић, а свештенички чин

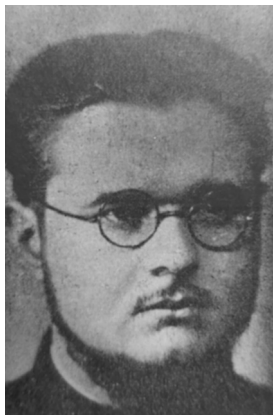

је примио у јануару 1898. године. Прва парохија му је била Омољица у Банату, где га је задесила породична трагедија јер му се упокојила супруга. Из Омољице је прешао у родни Мошорин, где је претрпео још једно страдање изгубивши сина Србислава. На Мошоринском Брегу је подигао цркву посвећену светом Николи, с намером да касније ту заживи женски манастир и да у њеној крипти буде породична гробница Влашкалића. Осликавање иконостаса у својој задужбини поверио је чувеном сликару Урошу Предићу. Због свог националног рада, прота је од државних власти 1929. године одликован орденом Светог Саве четвртог степена. Због свега тога, као и због великог свештеничког угледа који је уживао међу својом паством и Србима у Бачкој и шире, по окупацији је означен као лице од неповерења, због чега је био интерниран у Шајкаш-сентиван (данашњи Шајкаш). У току извршења злогласне *Рације*, убијен је на Бадњи дан 1942. године, а крвници нису поштедели ни његовог младог рођака, богослова Душана Влашкалића, као ни служавку Франциску Јакобец, иако је њен брат био у хонведским редовима. После испитивања и мучења, проту Светозара су везали ланцима за запрежна кола и вукли га по промрзлој ледини све до Шајкаша (око седам километара), где су га два

Немца, Хенрих Хофшајер и Михаел Кун, на једној њиви поред пута опљачкали и убили. После овог зверског мучења и убиства отпочело је масовно мучење и убијање Срба у Мошорину и околини. Чесно тело овог свештеномученика закопано је поред пута у плитак гроб, одакле је после рата, на Видовдан 1945. године, уз највише црквене почасте, пренето и сахрањено у породичној крипти његове задужбине у Мошорину.

**Свештеномученик Јован (Јанко) Виславски
(1912–1942), парох у Госпођинцима**

Рођен је 27. априла 1912. године у сиромашној породици у Руском Крстуру. Завршио је, 1932. године, осам разреда класичне гимназије са испитом зрелости у Загребу, а затим, 1936. године, и Богословски факултет у Београду. Као студент

теологије Јанко је из уније прешао у православну веру у Вазнесенској цркви у Београду, 15. децембра 1934. године, добивши име Јован. Знао је одлично русински, пољски, руски, чешки и немачки језик, а служио се и латинским. Рукоположен је за свештеника 24. марта 1935. године и постављен за пароха православних

Русина у Куцури, Новом Саду и Госпођинцима. Од 1936. године уређивао је *Православни висник*, гласило на русинском језику. За сталног

пароха у Госпођинцима постављен је 1937. године, где је остао све до своје мученичке смрти. У Госпођинцима је, 9. јануара 1942. године, мађарски окупатор започео масовно хапшење цивилног становништва. Тога дана ухапшено је тридесет девет лица, од којих је убијено двадесет осам. Међу њима је свој мученички венац задобио и верни слуга Цркве Христове свештеник Јован.

**Свештеномученик Анђелко Грбић
(1885–1942), парох у Ђурђеву**

Рођен је 21. јуна 1885. године у Врбасу у учитељској породици. Основну школу и гимназију са испитом зрелости завршио је у Новом Саду, 1904.

године, а потом и Богословију у Сремским Карловцима 1908. године. Рукоположен је за свештеника 1909. године и постављен за пароха у Кнезу, да би касније добио премештај на Ченеј. Период од 1916. године до завршетка Првог светског рата провео је у заробљеничком логору у Ашаху. Из Румуније је прешао у Југославију 1921. године и постављен је за пароха у Српској Црњи. У Ђурђево је премештен 1940. године. Иако је имао прилику, није хтео да пређе у окупирану Србију већ је као ревносни свештенослужитељ остао са својим народом да заједно поднесу све недаће и искушења. За време тако-

зване Рације у Ђурђеву, трећег дана Божића 1942. године, био је ухапшен са својом супругом Олгом и одведен у притвор. У току ноћи, њих двоје и још око три стотине парохијана, „натоварени” су на свега тринаест саоница и одвезени на Тису, где су сви поубијани и бачени под лед.

**Свештеномученик Милош Катић
(1874–1942), парох прве парохије у Жабљу
и архијерејски намесник жабаљски**

Рођен је 12. маја 1874. године у Чуругу, где је завршио основну школу. Осам разреда гимназије са испитом зрелости завршио је у Новом Саду, 1895. године, а Богословију у Задру 1899. године.

Рукоположен је за свештеника 3. јуна 1901. године и одмах постављен за капелана у Жабљу, где је касније утврђен за сталног пароха. За окружног протопрезвитера постављен је 1925. године, а нешто касније је именован за архијерејског намесника жабаљског. За свој културно-просветни рад одликован је орденом Светога Саве, орденом Белог орла и орденом Југословенске круне IV реда. На листи Народне радикалне странке за Жабаљски округ три пута је биран за посланика парламента Краљевине СХС (1923, 1925, 1927). После Шестојануарске диктатуре прихватио је политичке идеје тадашње вла-

сти и учествовао на митинзима по селима Жабалског среза, агитујући за ново устројство земље. На изборима за парламент 1931. године, поново је био посланик на владиној листи. После окупације 1941. године, мађарске власти су га једно време држале под жандармеријским надзором, а приликом *Рације*, о Божићу 1942. године, изведен је на Тису и убијен, заједно са мноштвом виђенијих грађана Шајкашке.

О мученичкој кончини жабаљских свештеника, остао је сачуван запис:

„У Жабљу је такође извршен масовни покољ. Ту су Срби довођени на жабаљску скелу. Прво су морали у једном магацину скинути одело и онако голи, само са доњим вешом, па и без њега, по незапамћеној зими одвођени су на Тису и ту убијани. Насред Тисе биле су проваљене рупе на леду, па су око тих рупа постројаване жртве, митраљеском ватром убијане и под лед бацане. Неки су натерани да сами скачу под лед. Неки, који нису хтели скочити, одвођени су до једног стрводера који их је ударао секиром по глави, па их онда полуживе бацао под лед. Било је случајева да су људи пробадани бајонетом и бацани у Тису. Мајке су натериване да саме својом руком бацају своју децу под лед. Оне који су били убијени на обали сами Срби морали су превући и гурнути под лед, да би затим и они били убијени. У Жабљу су убијени, поред многих других, и Милош Катић, прота, Живанов Георгије и Чеда Еремић, свештеници.”

**Свештеномученик Чеда Еремић (1891–1942),
парох друге парохије у Жабљу**

Рођен је 9. августа 1891. године у Мошорину. Основну школу је завршио у месту рођења, а осам разреда класичне гимназије са испитом зрелости окончао је у Сегедину 1910. године. После

тога, 1914. године, успешно је завршио Богословију у Сремским Карловцима. Рукоположен је за свештеника 24. новембра 1916. године. Нешто касније, 1924. године, дипломирао је на Правном факултету у Београду. Службовао је у парохијама у Вилову и Сантову. Из Сантова се исе-

лио, са једним делом парохијана, испред мађарског терора у Растину, где је овим избеглицама постављен за душебрижника. Премештен је, 27. августа 1922. године, за пароха у Жабљу, где га је затекла окупација земље. Свештеник Чеда Еремић био је врло интелигентан човек, пожртвован свештеник и истакнути национални и просветни радник. Због свог пастирског и патриотског рада био је и раније прогоњен од Мађара, па је морао да бежи са већим бројем својих парохијана и потражи уточиште на територији Југославије. У крвавој *Божихној рацији* у Жабљу, овај свештеномученик је пострадао заједно са својим народом за Христа Бога коме је верно служио.

**Свештеномученик Георгије Живанов
(1897–1942), помоћни парох
у Жабљу**

Родитељи Василије и Јелена били су имућни земљорадници. После основне школе завршио је, 1917. године, гимназију у Новом Саду, а затим, 1921. године, Богословију у Сремским Карловцима. Са пријатељима из гимназије нашао се међу првим оснивачима *Новосадског ноћомейног друштва Војводина*, 1914. године, а касније је био и први секретар клуба. Функцију секретара клуба је обављао и 1924. године, када се водила велика акција за изградњу трајног дома Фудбалског клуба *Војводина* и када је, на Видовдан, свечано

отворено игралиште *Карађорђе*. Рукоположен је за ђакона септембра 1925, а новембра исте године за свештеника, при чему је постављен за капелана у Жабљу. Уз ову дужност, радио је као вероучитељ и професор у грађанским школама у Новом Саду. Средином 1936. године премештен је на дужност пароха у

Врбасу. По сопственој молби, 1938. године је враћен на жабалску парохију. Достојно је вршио свештенички позив и борио се за духовно и културно уздизање народа Шајкашке области. Био је добар виолиниста и пијаниста. Оснивао је и водио црквене хорова. Предводио је *Рајшарски хор* у но-

восадској Алмашкој цркви, а био је и повереник *Гласника* Историјског друштва у Новом Саду. Мађарски жандарми су га ухапсили у *Раџици*, 5. јануара 1942. године, мучили и потом убили. Касније је његов син Владимир дознао од некадашњег првотимца *Војводине* Александра-Шаце Каназира, који је после рата био судија Окружног суда у Новом Саду, да су зликовци тражили од оца Георгија да прекрши тајну исповести, како би одао све што зна и шта је тобоже чуо о такозваним бандитима, њиховим јатацима и истомишљеницима. Прота Георгије је одбио да прекрши своју свету свештеничку обавезу и остао верни служитељ олтара Божјег, због чега је убијен на обали залеђене Тисе и бачен под лед.

**Свештеномученик Павле Костић
(1919–1942), парох друге парохије
у Чуругу**

Рођен је 23. августа 1919. године у Ђурђеву, где је завршио основну школу. Нижу гимназију је завршио у Новом Саду, а Богословију у Сремским Карловцима. На Аранђеловдан 1941. године постављен је на парохију у Чуругу. Приликом *Чурушке раџице*, 4. јануара 1942. године, поред тенковског одреда, жандармерије и артиљерије, дошло је око три хиљаде Хонведâ из Сенте и Сегедина, којима су се придружили мађарски жандарми из Темишвара, Бачког Градишта, Темерина и других места. Чуружани су убијани где се ко затекао и где је злочинцима било најлакше: пред

кућама, на улицама, у општинској згради и у основној школи. Многи су одведени у два житна магацина, па су ту побијени из митраљеза. Највише ових мученика је страдало на Тиси, где су убијани и бацани под лед. Под лед Тисе бацани су и они који су убијани на другим местима, па су ту довожени у заједничку ледену гробницу. На Божић 1942. године, пошто су он и његова супруга Бисерка претходно опљачкани, млади отац Павле је одведен у Ламплов магацин, а затим у школску зграду, где је убијен. Следећег дана је страдала и његова супруга Бисерка. О страдању оца Павла и попадије Бисерке постоје сведочанства тадашњег чурушког пароха проте Павла Дожића и Живка Вујкова из Чуруга. Отац Павле сведочи:

„Видео сам када су 7. јануара поред наше куће налазећег се магацина Новаков дотерали свештеника Павла Костића и жену његову Бисерку. Видео сам да су изашли без капута и кофера, које су унели били, јер су долазили са станице. Према томе, њих су још живе опљачкали. Костића су одвели у магацин Лампла, с њим је ишла и његова жена. После извесног времена сам видео да су их одвели у школу. И Костић и Костићка су убијени. Чуо сам од ујне Костићкине, жене Мите Рајкова-Рончева да је Бисерка Костић била пуште-

на из школе, дошла у свој стан, допраћена од једног мађарског официра или подофицира, који је њој наредио да загреје стан и да га чека на спавању, јер хоће да му ову ноћ буде жена. Ово је све својој ујни причала сама Бисерка када је то вече побегла и преноћила код њих. Бисерка је том Мађару одговорила да она има свога мужа. На то је овај рекао да је њен муж већ убијен и да мужа нема сада када с њим говори. Из куће ујакове отишла је ујутру Бисерка у кућу Милутина Вујкова, где је и убијена [...] Мађари нису знали да има три православна свештеника, јер је јереј Павле Костић, 1. јануара 1942. године, као новопостављени парох, дошао у Чуруг, примио дужност, а то још није било објављено. Пошто су убили два свештеника, Вакањца и Костића, сви су мислили да сам онај други ја, а не Костић, кога такорећи нико није ни познавао.”

А овако Живко Вујков сведочи о истом мученичком страдању падају Бисерке Костић:

„О Божићу 1942, тачно се дана не сећам, око пола десет пре подне, дошао је у моју кућу овдашњи Мађар Адам Иванич, а са њим и Мартон Ципо, наоружани. Тражили су жену свештеника Павла Костића, која је пола сата пре њих била дошла у моју кућу. Њу су питали што је побегла од куће. Она је одговорила да није побегла, али да није имала огрева, па је морала доћи до нас. На то су јој казали: ‘Сад ћеш се ти угрејати’, па су почели да туку пушком и мене и моју матер, која је имала преко шездесет година. У стану је био, по-

ред мене, мој отац Милутин, мати Аница, моја деца Томислав, стар дванаест година, Војислав стар шест, Борислав шест година, оба близанци, и Костићка. Све су нас истерали у двориште [...] и наредили да се окренемо према башти. Костићка се није окренула према башти него је пошла према њима. Један од њих је пуцао и погодио је Костићку у главу, па се срушила на леђа, убијена. После тога се поново чуо пуцањ и убијен ми је био отац, па још један пуцањ који је убио моју матер. Код тог пуцња је метак прошао поред мене, а ја одмах намерно паднем на земљу, као да сам и ја убијен.”

**Свештеномученик Бранко Вакањац
(1896–1942), парох прве парохије
у Чуругу**

Рођен је 20. августа 1896. године у Поповцу у Барањи. Основну школу и осам разреда гимназије завршио је у Осеку, 1915. године, а Богословију у Сремским Карловцима, 1919. године. Бого-

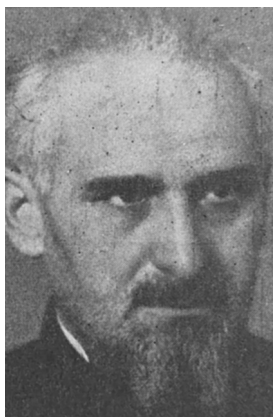
словски факултет у Београду завршио је 1923. године и затим је постављен за суплента у Богословији у Сремским Карловцима. Примео је свештенички чин 1926. године и постављен је за пароха прве чурушке парохије. Када је у новембру 1941. године од српске православне црквене општине у Суботици добио мол-

бу да се у Чуругу сместе деца интернираца која су се налазила по логорима, јереј Бранко је отишао у општинско начелство да упита да ли се за то може добити дозвола од окупаторских власти. Тамо се затекао и срески начелник Бела Вуковари, који му је на ову молбу одговорио следећим речима: „И ви, попови српски, прижељкујете Русију. Запамтите добро да ћете дочекати у најскоријој будућности да ће у Чуругу бити подигнута вешала за Србе, на којима ћете и ви висити.” Ова претња се обистинила у јануару 1942. године, када је отац Бранко убијен у такозваној Рацији, поделивши тако судбину са осталим чурушким мученицима.

Свештеномученик Георгије Парабућски (1891–1942), парох тителски

Рођен је 6. маја 1891. године у Ђурђеву, у сиромашној паорској породици. Отац му се звао Стеван. Основну школу је учио у родноме месту, а у Великој српској православној гимназији у Новом Саду је матурирао 1910. године. Богословију је успешно завршио у Сремским Карловцима. Положио је испит за професора-катихету, а у Бечу је дипломирао на Философском факултету. После Великог рата, дипломирао је и на Правном факултету у Суботици.

Оженио се Милицом Радованов из Старог Врбаса, 1916. године, а исте године је рукоположен у Сремским Карловцима за презвитера. Као питамац Богословије био је обавезан да слу-

жи у Горњокарловачкој дијецези, али је, захваљујући својим високим квалификацијама и способностима, добио парохију у Тителу. Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве упутио га је 1927. године на факултет у Стразбуру, ради богословског усавршавања и дијалога са другим хришћанским Црквама.

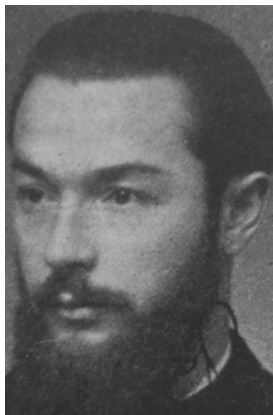
Дужност катихете и наставника у тителској школи обављао је у периоду од 1928. до 1932. године. Уживао је велики углед међу парохијанима у Тителу и на парламентарним изборима 1931. године изабран је за народног посланика за Тителски срез. Био је веома активан у друштвено-политичком животу у Шајкашкој. За народног посланика у Народној скупштини Краљевине Југославије изабран је, 1935. године, са листе Удружене опозиције. Бавио се књижевношћу, а био је познат и као одличан појац и познавалац црквене музике. Написао је неколико књига и издао их о своје трошку, а најпознатије су: „Пут новоме животу“, „Са царских двери сеоскога храма“, „Ликови светитеља“ и „Раскрсница живота“.

За време мађарске окупације прота Георгије је убијен у злочиначкој *Раџи* у Тителу, спроведеној трећег дана Божића 1942. године. Злочинци су њега и педесет других недужних жртава у Тителу претходно бесомучно ударили ногама и

пендрецима по свим деловима тела и на страховитој хладноћи поливали водом, да би их, потом, убили митраљеском ватром.

**Свештеномученик Александар Ердџан
(1909–1942), ђакон при Саборном храму
у Новом Саду**

Рођен је 25. марта 1909. године у Деви (данас у Румунији). Богословију је завршио у Сремским Карловцима, 1928. године, а Богословски факултет у Београду, 1934. године. Исте године је рукоположен и постављен за ђакона знаменитог владице бачког Иринеја (унет у Диптихе светих као свети Иринеј Ђирић, епископ бачки, исповедник вере) при саборном храму у Новом Саду. Био је човек велике интелигенције и широке културе. Између осталог, одлично је познавао мађарски језик.

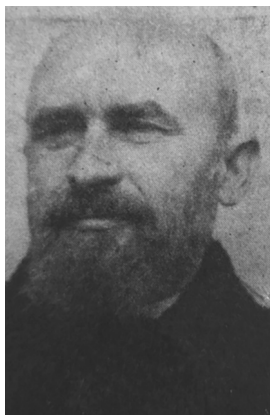

Имао је веома пријатан глас и, на опште задовољство верника на богослужењима и концертима духовне музике, изврсно је појао карловачким пјенијем. Страдао је трећег дана *Новосадске рације*, 23. јануара 1942. године. Хортијеви крвници су упали у његов стан у Милетићевој улици и наредили му да изиђе. Убијен је ватреним оружјем на углу Милетићеве и Грчкошколске улице. Убице су затим извршиле преметачину и пљачку стана. Његово чесно тело су

истога дана, заједно са телима осталих страдалника у Милетићевој улици, однели и бацили под лед Дунава.

**Свештеномученик Стеван Иванчевић
(1887–1942), новосадски катихета**

Рођен је у Новом Саду, 20. септембра 1887. године, где је завршио основну школу и гимназију са испитом зрелости. Учитељску школу је завршио у Сомбору, 1906. године. Био је учитељ у Котору и Ковину, а касније, 1914. године, уписао се у Богословију у Сремским Карловцима, коју је са успехом завршио. Као свештеник служио је у Барјаду (Барања) до 1919. године, када је прешао у Вилово (Бачка), где је остао до 1926. године. Затим је био вероучитељ у Новом Саду. Био је врло музикалан и са успехом је водио хорове у учитељској и грађанској школи. Прота Стеван је убијен последњег дана крваве тродневне *Новосадске рације*, 23. јануара 1942. године, заједно са супругом, сином, ћерком и зетом. У Летопису саборне цркве остао је запис:

„Изгледа да су убијени дум-дум мецима, јер су на поду, зидовима и креветима нађена искидана и залепљена парчад тела... Вероватно су их боли бајонетима јер је паркет био избоден. Те рупе и данас постоје. Тепих је био натопљен крвљу. На

креветима и поду нађене су мађарске књиге и лична документа. Вероватно је да се приказом тих докумената покојни прота хтео спасти, али, нажалост, без успеха. Лешеви су им однети и вероватно бачени у Дунав.”

**Свештеномученик Вељко Зуцајић
(1906–1942), професор карловачке
Богословије**

Рођен је у Сентандреји, 6. септембра 1906. године. Завршио је четири разреда гимназије и Богословију у Сремским Карловцима, 1928. године. Богословски факултет је завршио у Београду, 1934. године. Постављен је за суплента Богословије у Призрену, а затим у Сремским Карловцима. На почетку рата прешао је са супругом у

Нови Сад. Свештеник Вељко убијен је трећег дана злочиначке *Рације*, 23. јануара 1942. године. Новосадски прота Теодор Милић, парох саборне цркве, после рата је сведочио: „Читава два дана лежали су лешеви убијених по новосадским улицама, јер је убијање и харање мученичког Новог Сада трајало пуна три дана.”

О мученичкој смрти оца Вељка остао је запис у Летопису новосадске саборне цркве:

„Дана 23. јануара 1942. године, ујутру, око осам часова, изведен је из куће Сава Керац и ње-

гов зет јереј Вељко Зуцајић, професор Богословије у Сремским Карловцима, са образложењем да иду на легитимисање. Спроведени су на трг код ваге – кантара, где су дотеране и остале жртве са трга и из Руменачке улице, а одатле, сви заједно, пред војну касарну у улици Ивана Милутиновића (раније касарну Краља Петра Првог), где су стрељани. Мислећи да се заиста ради само о легитимисању, јереј Вељко, пошто је знао перфектно мађарски, молио је да сви из групе буду враћени својим кућама јер су честити грађани за које он гарантује. Интервенција није помогла. Кад је видео да ће сви бити убијени, позвао је све жртве да клекну и помоле се Богу, што су сви прихватили. Док су клечали на молитви, убијени су. Јереј Вељко је први убијен. Призор убијања је посматрала једна Мађарица из свог стана и касније о њему испричала удови покојног јереја Вељка.

**Свештенумученик Миливој Поповић
(1878–1942), пензионисани члан Црквеног
суда у Новом Саду**

Рођен је у чиновничкој породици у Старим Шовама. Завршио је осам разреда гимназије са испитом зрелости у Новом Саду и Богословију у Сремским Карловцима. Служио је као парох у Санаду (Банат), а када је остао удов, прешао је у црквенојерархијску службу, заузимајући положај конзисторијског бележника, референта и члана Црквеног суда Епархије бачке. Окупацију земље, у априлу 1941. године, дочекао је у Новом Саду,

куда је дошао из Будимпеште са лечења. Убијен је последњег дана *Новосадске рације*, 23. јануара 1942. године, у касарни Краља Петра Првог, у данашњој улици Војводе Бојовића (раније Ивана Милутиновића), куда је, према Летопису саборне цркве у Новом Саду, доведен из свога стана у улици Лукијана Мушицког, чино (како доликује) обучен у мантију, са златним крстом око врата, а затим је његово чесно тело бачено под лед Дунава.

* * *

Ове невине жртве, свештеници и многи мушкарци, жене и деца, угледајући се на свете претке из Рода нашега, хришћански часно претрпеше велико страдање ради своје вере и имена и пређоше ка Господу, задобивши мученичке венце из руке Христа Бога, Кога нека је са Оцем и Светим Духом слава у векове! Амин.

Црква Твоја по свему свету,
украшивши се крвљу мученика Твојих
као порфиром и црвеном свилом,
преко њих Те моли, Христе Боже:
народу Твоме милосрђе Своје ниспошли,
мир вернима Твојим даруј,
а душама нашим велику милост.

Тропар мученицима из службе *мало̑ ѿвечерја*

Издавач
БЕСЕДА

издавачка установа православне
Епархије бачке

Уредник
Епископ новосадски и бачки др Иринеј

Приређивач
Протојереј Владан Симић

Коначна редакција текста
Епископ бачки др Иринеј

Компјутерски слоџ и корице
Александар Карајовић

Штампа
Стојков, Нови Сад

Тираж
50.000

ISBN 978-86-81300-26-8

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

271.222(497.11)-34-36(497.113):929

271.222(497.11)-725:341.322.5(497.113)"1941/1942":929

СВЕТИ мученици бачки / приредио Владан Симић.
– Нови Сад : Беседа, 2022 (Нови Сад : Стојков). – 42 стр. :
фотогр. ; 21 см. – (Посебна издања / Беседа, Нови Сад)

Тираж 50.000.

ISBN 978-86-81300-26-8

1. Симић, Владан, 1976–

а) Српска православна епархија бачка – Свети мученици –
Биографије б) Други светски рат 1939–1945 – Ратни злочини
– Жртве – Православни свештеници – Бачка – 1941–1942
– Биографије

COBISS.SR-ID 74047497

Насловна страна
икона Светих мученика бачких,
рад иконописца Филипа Поповића
из Новог Сада

Унутрашња задња корица
уводни текст читуље парохијанâ
Успенске цркве у Новом Саду коју је 1942.
устројио прота Алимпије Поповић

На задњој корици
фреска бачких мученика
из храма Светог оца Николаја у Жабљу,
рад Димитрија Риђичког, 1981.

Лета Господња тисућу деветсто четрдесет другог
напојутарје св. Јована рано ујутро крволочни
угри затворише све домове српске за три дана и
три ноћи са народом у њима и наста покољ не-
дужних људи, жена и деце. Многе повише у домови-
ма, двориштима, улицама, касарнама а највише по
на обалама замрзла Дунава, јер студен би клима.
Клише децу преконима мајки и оцаца а мовелрџ
очима деце и не даше тјелеса мртвијек мајци зем-
ли него поклацаше под лебеду кору ріке залезене.
многе мртве а неке још живе. У Шајкашкој и другим
мјестима исто учинише баш на блатак уок божити
уместо радосног поздрава божитијег, српти утас уди
учесоше, множину тисућа народа похвати, у Чучугу
Жовљу и Титељу и осталим мјестима Шајкашким.
и њихове лешеве бацаише под ледељу кору Тисе за-
мрзнуте. Нек је вечни покој и слава жртвима. Амин.

